

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)
z dnia 8 maja 2008 r.*

W sprawie C-39/07

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 226 WE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 1 lutego 2007 r.,

Komisja Wspólnot Europejskich, reprezentowana przez H. Støvlbæka oraz R. Vidala Puiga, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Królestwu Hiszpanii, reprezentowanemu przez M. Muñoz Péréza, działającego w charakterze pełnomocnika, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana,

* Język postępowania: hiszpański.

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, L. Bay Larsen, P. Küris, J.C. Bonichot
i C. Toader (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy
bez opinii,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 W swojej skardze Komisja Wspólnot Europejskich wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że poprzez brak przyjęcia, w zakresie zawodu farmaceuty klinicznego, wszelkich przepisów koniecznych do wykonania dyrektywy Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. L 19, s.16), Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom, jakie na nim ciążyą na mocy tej dyrektywy.

Ramy prawne

Uregulowania wspólnotowe

Dyrektywy 85/432/EWG i 85/433/EWG

² W dniu 16 września 1985 r. Rada wydała dyrektywę 85/432/EWG dotyczącą koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych w zakresie niektórych rodzajów działalności w dziedzinie farmacji (Dz.U. L 253, s. 34).

³ Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 85/432:

„Państwa członkowskie zapewnią, że osoby posiadające dyplom, świadectwo bądź inne uniwersyteckie lub im równoważne kwalifikacje w dziedzinie farmacji, spełniające warunki ustanowione w art. 2, będą uprawnione co najmniej do dostępu do czynności wymienionych w ust. 2 oraz do wykonywania takich czynności pod warunkiem spełniania dodatkowych wymogów doświadczenia zawodowego, gdzie to konieczne”.

⁴ Artykuł 3 dyrektywy 85/432 stanowi:

„Nie później niż w terminie trzech lat po upływie terminu ustanowionego w art. 5 Komisja przedłoży Radzie właściwe propozycje w sprawie specjalizacji w dziedzinie farmacji, a w szczególności w dziedzinie farmacji klinicznej. Rada zbada te propozycje w ciągu jednego roku”.

- 5 W dniu 16 września 1985 r. Rada wydała dyrektywę 85/433/EWG dotyczącą wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji w zakresie farmacji, zawiera środki mające na celu ułatwienie skutecznego wykonywania prawa przedsiębiorczości odnoszącego się do niektórych działalności z dziedziny farmacji (Dz.U. L 253, s. 37).
- 6 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 85/433 w brzmieniu zmienionym dyrektywą 2001/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 maja 2001 r. (Dz.U. L 206, s. 1) stanowi:

„Każde państwo członkowskie uznaje dyplomy, świadectwa i inne dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji, wymienione w załączniku, przyznawane obywatelom państw członkowskich przez inne państwa członkowskie, zgodnie z art. 2 dyrektywy 85/432 [...], poprzez nadawanie tym kwalifikacjom, odnośnie do prawa dostępu do rodzajów działalności wymienionych w art. 1 oraz ich prowadzenia na swoim terytorium, takiego samego znaczenia, jak tym dyplomom, świadectwom i innym dokumentom potwierdzającym posiadanie kwalifikacji, określonym w załączniku, które ono samo nadaje”.

- 7 Dyplomem hiszpańskim figurującym w tym załączniku jest uniwersytecki stopień w dziedzinie farmacji („Título de licenciado en farmacia”, zwany dalej „dyplomem magistra farmacji”).

Dyrektywa 89/48

8 Artykuł 1 dyrektywy 89/48 w brzmieniu zmienionym dyrektywą 2001/19 stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosowane są następujące definicje:

a) »dyplom«: każdy dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji lub każdy zestaw takich dyplomów, świadectw lub innych dokumentów:

— który został wydany przez właściwe władze w państwie członkowskim, wyznaczone zgodnie z jego przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi,

— który wskazuje, iż jego posiadacz pomyślnie ukończył naukę w szkolnictwie pomaturalnym trwającą co najmniej trzy lata lub jednakowy okres przy niepełnym wymiarze godzin, na uniwersytecie lub w instytucji szkolnictwa wyższego, bądź też instytucji o zbliżonym poziomie oraz, w razie konieczności, pomyślnie ukończył szkolenie zawodowe, wymagane jako uzupełnienie kształcenia po szkole średniej oraz

— który wskazuje, że jego posiadacz ma kwalifikacje zawodowe wymagane do podjęcia i wykonywania danego zawodu regulowanego w tym państwie członkowskim,

zakładając, że kształcenie i szkolenie, o których mowa w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym posiadanie kwalifikacji, odbyły się głównie na terenie Wspólnoty albo że posiadacz dyplomu ma trzyletnie doświadczenie zawodowe, poświadczone przez państwo członkowskie, w którym uznano dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji, pochodzące z państw trzecich.

[...]

c) »zawód regulowany«: regulowana działalność zawodowa bądź zespół regulowanych działalności zawodowych, które tworzą ten zawód w państwie członkowskim;

d) »regulowana działalność zawodowa«: działalność zawodowa lub jeden z jej trybów, których podjęcie lub wykonywanie na terenie państwa członkowskiego wymaga, bezpośrednio lub pośrednio, na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, posiadania dyplomu. Tryb wykonywania regulowanej działalności zawodowej tworzą w szczególności [regulowana działalność zawodowa może polegać w szczególności na]:

— wykonywani[u] działalności w zakresie tytułu zawodowego w stopniu, do którego tytuł ten przysługuje posiadaczom dyplomu, którego uzyskanie jest regulowane przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi,

[...]”.

9 Zgodnie z art. 2 dyrektywy 89/48:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się do każdego obywatela państwa członkowskiego, który zamierza wykonywać zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim zarówno jako osoba pracująca na własny rachunek, jak też jako pracownik najemny.

Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do zawodów, które stanowią przedmiot szczegółowej dyrektywy, ustanawiającej uzgodnienia dotyczące wzajemnego uznawania dyplomów przez państwa członkowskie”.

10 Artykuł 4 dyrektywy 89/48 stanowi:

„1. Niezależnie od postanowień art. 3 [dotyczącego prawa obywateli innego państwa członkowskiego do dostępu do zawodu regulowanego] przyjmujące państwo członkowskie może również wymagać od wnioskodawcy:

[...]

- b) odbycia stażu adaptacyjnego o długości nieprzekraczającej trzech lat lub przystąpienia do testu umiejętności:

[...]”.

Uregulowania krajowe

Przepisy dotyczące specjalizacji w dziedzinie farmacji

- 11 Uregulowania dotyczące specjalizacji w dziedzinie farmacji zawarte są w Real Decreto 2708/1982, por el que se regulan los estudios de especialización y la obtención del título de farmacéutico especialista (dekrecie królewskim 2708/1982 w sprawie kształcenia specjalizacyjnego oraz uzyskiwania tytułu specjalisty przez farmaceutów) z dnia 15 października 1982 r. (BOE nr 261z dnia 30 października 1982 r., s. 29994).
- 12 Artykuł 1 tego dekretu królewskiego ma następujące brzmienie:

„Z zastrzeżeniem uprawnień przyznanych magistrom farmacji wyłącznie posiadacze dyplomu farmaceuty specjalisty [»farmacéutico especialista«] wydanego przez ministra oświaty i nauki mogą posługiwać się tytułem farmaceuty specjalisty, wykonywać zawód jako specjalista lub jako specjalista zajmować stanowisko w podmiocie publicznym lub prywatnym”.

13 Artykuł 2 tego dekretu królewskiego stanowi:

„Dyplom farmaceuty specjalisty może uzyskać osoba, która:

- a) posiada dyplom magistra farmacji;
- b) odbyła w całości odpowiednie szkolenie specjalizacyjne zgodnie z planami studiów i ustalonymi programami;
- c) złożyła egzaminy przewidziane w tym zakresie”.

14 Zgodnie z art. 3 dekretu królewskiego 2708/1982:

„Za specjalizacje farmaceutyczne uważa się następujące specjalizacje:

Grupa pierwsza. — Specjalizacje wymagające głównie kształcenia klinicznego:

[...]

— Farmacja kliniczna

[...]”.

Przepisy dokonujące transpozycji dyrektyw 85/432, 85/433 et 89/48

15 Dyrektywy 85/432 i 85/433 zostały wprowadzone do prawa krajowego dekretem królewskim 1667/1989 z dnia 22 grudnia 1989 r. (BOE nr 4 z dnia 4 stycznia 1990 r., s. 217).

16 Artykuł 1 tego dekretu królewskiego przewiduje:

„Dyplomy, świadectwa lub inne dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji, wymienione w załączniku I do niniejszego dekretu i wydawane obywatelom państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, spełniające kryteria określone w załączniku II, są do celów dostępu do zawodu farmaceuty uznawane w Hiszpanii za równoważne z oficjalnym dyplomem uniwersyteckim magistra farmacji”.

17 Dyplom hiszpański wymieniony w załączniku I do tego dekretu królewskiego jest tożsamy z dyplomem wymienionym w załączniku do dyrektywy 85/433.

18 Transpozycja do prawa hiszpańskiego dyrektywy 89/48 została dokonana dekretem królewskim 1665/1991 z dnia 25 października 1991 r. (BOE nr 280 z dnia 22 listopada 1991 r., s. 37916).

19 Artykuł 2 ust. 1 tego dekretu królewskiego stanowi:

„Przepisy niniejszego dekretu królewskiego stosują się do obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którzy — będąc posiadaczami dyplomu uzyskanego w jednym z państw Unii — zamierzają wykonywać w Hiszpanii, na własny rachunek lub jako pracownik najemny, jeden z zawodów regulowanych, którego wykonywanie wymaga kształcenia na poziomie studiów wyższych trwającego co najmniej trzy lata”.

20 Artykuł 3 lit. a) tego dekretu stanowi, że „zawodami regulowanymi” są zawody wymienione w jego załączniku I. W załączniku tym nie figuruje zawód farmaceuty klinicznego.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

21 W dniu 19 grudnia 2005 r. Komisja wystosowała do Królestwa Hiszpanii wezwanie do usunięcia uchybienia, mające za przedmiot brak dokonania przez to państwo członkowskie transpozycji dyrektywy 89/48 w zakresie zawodu farmaceuty specjalisty.

22 W odpowiedzi z dnia 17 marca 2006 r. Królestwo Hiszpanii podniosło, że dyrektywa 89/48 nie stosuje się do zawodu farmaceuty klinicznego, gdyż jest to specjalizacja

farmaceutyczna regulowana w sposób szczególny dyrektywami 85/432 i 85/433, których transpozycja do prawa hiszpańskiego została dokonana dekretem królewskim 1667/1989.

- 23 Uznając jednakże, iż odpowiedź ta jest niezadowolająca, pismem z dnia 4 lipca 2006 r. Komisja skierowała do Królestwa Hiszpanii uzasadnioną opinię, na którą państwo odpowiedziało w dniu 12 stycznia 2007 r., to jest po upływie terminu wyznaczonego przez Komisję w uzasadnionej opinii. W odpowiedzi Królestwo Hiszpanii powtórzyło argumentację opartą na braku zastosowania dyrektywy 89/48 do tytułów specjalizacyjnych w sektorze farmacji.
- 24 Argumentacja ta nie przekonała Komisji, która wniosła niniejszą skargę.

W przedmiocie skargi

Argumentacja stron

- 25 Komisja twierdzi, że ponieważ art. 1 dekretu królewskiego wyklucza, by posiadacze dyplomu wydanego w innym państwie członkowskim i uznanego za równoważny na podstawie art. 2 dyrektywy 85/433 mogli posługiwać się dokumentem potwierdzającym kwalifikacje farmaceuty specjalisty i w konsekwencji wykonywać zawód farmaceuty klinicznego, pozwane państwo członkowskie nie dokonało transpozycji dyrektywy w odniesieniu do tego zawodu.

26 W opinii tej instytucji po pierwsze dokument ten powinien być zakwalifikowany jako „dyplom” w rozumieniu art. 1 lit. a) dyrektywy 89/48, ponieważ został wydany przez właściwe, wyznaczone władze państwa członkowskiego, potwierdza ukończenie nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej co najmniej trzy lata oraz zaświadcza, że jego posiadacz ma kwalifikacje niezbędne do wykonywania farmaceuty klinicznego w Hiszpanii. Po drugie, zawód, którego wykonywanie jest zastrzeżone dla posiadaczy dyplomu farmaceuty specjalisty, jest zdaniem Komisji zawodem regulowanym w rozumieniu art. 1 lit. c) dyrektywy 89/48. Zawód ten bowiem, jak twierdzi ta instytucja, polega na wykonywaniu działalności regulowanej w rozumieniu art. 1 lit. d) tej dyrektywy, gdyż dostęp do niego jest uzależniony od posiadania dyplomu.

27 Komisja wskazuje w tej kwestii, że dyrektywa 89/48 nie wyłącza ze swego zakresu zastosowania żadnego zawodu regulowanego, z wyjątkiem tych, które stały się przedmiotem dyrektywy szczególnej o wzajemnym uznawaniu. W szczególności zdaniem Komisji nie zawiera ona żadnego przepisu, który mógłby być rozumiany w ten sposób, że wyklucza z jej zakresu zastosowania zawody farmaceutyczne lub — bardziej ogólnie — zawody związane z ochroną zdrowia. Okoliczność, że takie zawody zostały objęte ogólnym systemem uznawania dyplomów, nie jest jej zdaniem sprzeczna z art. 47 ust. 3 WE, zgodnie z którym stopniowe znoszenie ograniczeń w prawie przedsiębiorczości powinno być poprzedzone lub przeprowadzane równocześnie z koordynacją warunków wykonywania tych zawodów. Celem tej dyrektywy nie jest wprowadzenie systemu automatycznego uznawania dyplomów, lecz ustanowienie metody ogólnej, ułatwiającej ich uznawanie.

28 Ponadto Komisja uważa, że dyrektywy 85/432 i 85/433 nie stosują się do zawodu farmaceuty klinicznego, ponieważ dotyczą wyłącznie dyplomu magistra farmacji.

Dyrektywa 85/432 bowiem, która koordynuje warunki kształcenia w celu uzyskania dyplomu farmaceuty, do którego stosuje się system uznawania przewidziany w dyrektywie 85/433, nie obejmuje zdaniem Komisji — zgodnie z art. 3 — specjalizacji farmaceutycznych, a w szczególności specjalizacji w farmacji klinicznej. Z drugiej strony dyplom magistra farmacji to jedyny dyplom wymieniony w załączniku do dyrektywy 85/433 w odniesieniu do Królestwa Hiszpanii.

29 Królestwo Hiszpanii odiera zarzuty, twierdząc, że zawód farmaceuty klinicznego, jako specjalizacja farmaceutyczna, nie wchodzi w zakres zastosowania dyrektywy 89/48. Jego zdaniem, skoro art. 47 ust. 3 WE wprowadza wyraźne zastrzeżenie dotyczące między innymi znoszenia ograniczeń w wykonywaniu zawodów farmaceutycznych, zawód ten może podlegać jedynie uregulowaniom szczególnym. W konsekwencji takie znoszenie ograniczeń nie może jego zdaniem zostać dokonane w ramach ogólnego systemu uznawania dyplomów przewidzianego w tej dyrektywie.

30 Taka wykładnia znajduje zdaniem Królestwa Hiszpanii potwierdzenie w dyrektywach 85/432 i 85/433, które są odpowiedzią na wymóg wprowadzenia przepisów szczególnych koordynujących unormowania w zakresie niektórych rodzajów działalności w dziedzinie farmacji. Natomiast dyrektywa 89/48, która jako jedyny warunek uznawania dyplomów przewiduje minimalny trzyletni okres kształcenia, nie jest jego zdaniem wystarczająca dla zapewnienia przestrzegania obowiązku uregulowania szczególnego nałożonego w art. 47 ust. 3 WE. Wynika z tego jego zdaniem, że wobec braku ustanowienia w tej dziedzinie przepisów szczególnych na podstawie art. 3 dyrektywy 85/432 Komisja nie może powoływać się na dyrektywę 89/48, by zarzucać niezgodność prawa krajowego z ogólnym systemem uznawania dyplomów.

Ocena Trybunału

³¹ Obie strony postępowania przyznają, że dyrektywy 85/432 i 85/433 nie stosują się do dyplomu farmaceuty specjalisty, otwierającego dostęp do zawodu farmaceuty klinicznego. Z tej interpretacji wyprowadzają jednak odmienne wnioski. Według Komisji brak dyrektywy szczególnej oznacza, że ten dyplom wchodzi w zakres zastosowania dyrektywy 89/48, podczas gdy zdaniem Królestwa Hiszpanii w braku takiej dyrektywy należy przyjąć, że uznawanie tego rodzaju dyplomu nie podlega ani dyrektywie 89/48, ani żadnemu innemu aktowi prawa wtórnego.

³² W tym względzie należy przede wszystkim stwierdzić, że zakres zastosowania dyrektywy 89/48 nie jest ograniczony w zależności od sektora lub rodzajów dyplomów. Z art. 1 lit. a) tej dyrektywy wynika bowiem, że ma ona zastosowanie do każdego dyplomu ukończenia studiów wyższych wydanego po ukończeniu nauki w szkolnictwie pomaturalnym trwającej co najmniej trzy lata i otwierającej jego posiadaczowi dostęp do zawodu regulowanego.

³³ Ponadto z utrwalonego orzecznictwa wynika, że określony zawód należy uważać za regulowany, jeżeli dostęp do działalności zawodowej, na której ten zawód polega, lub jej wykonywanie uregulowane jest poprzez przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne ustanawiające system, którego skutkiem jest wyraźne zastrzeżenie tej działalności zawodowej dla osób, które spełniają określone warunki, i zamknięcie dostępu dla osób, które tych warunków nie spełniają (zob. podobnie wyroki: z dnia 1 lutego 1996 r. w sprawie C-164/94 Aranitis, Rec. s. I-135, pkt 18 i 19, z dnia 9 września 2003 r. w sprawie C-285/01 Burbaud, Rec. s. I-8219, pkt 45).

- 34 W niniejszej sprawie należy stwierdzić — na podstawie uregulowania krajowego w tej dziedzinie — że dyplom farmaceuty specjalisty jest dyplomem studiów wyższych otwierającym dostęp do zawodu regulowanego, to jest zawodu farmaceuty klinicznego.
- 35 Nie podważając takiej kwalifikacji omawianego dyplomu i zawodu, Królestwo Hiszpanii twierdzi jednak, że skoro dyrektywa 89/48 nie ma zastosowania do dyplomów specjalizacyjnych w dziedzinie farmacji, to nie ma ono obowiązku zapewnienia dostępu do zawodu farmaceuty klinicznego dla obywateli innych państw członkowskich.
- 36 Z taką argumentacją nie można się zgodzić.
- 37 W kwestii tej wypada tytułem wstępu przypomnieć, że prawo do uznania dyplomów jest — jako przejaw podstawowego prawa swobody przedsiębiorczości — zagwarantowane w art. 43 akapit drugi WE. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z tego postanowienia traktatu wynika, że państwo członkowskie, w którym został złożony wniosek o dopuszczenie do wykonywania zawodu, do którego dostęp jest zgodnie z ustawodawstwem krajowym uzależniony od posiadania dyplomu lub kwalifikacji zawodowych, ma obowiązek wzięcia pod uwagę dyplomów, zaświadczeń i innych dokumentów, które zainteresowany uzyskał w celu wykonywania tego zawodu w innym państwie członkowskim, poprzez porównanie kompetencji poświadczonych przez te dyplomy z wiedzą i kwalifikacjami wymaganymi przez uregulowania krajowe (zob. wyroki: z dnia 7 maja 1991 r. w sprawie C-340/89 Vlassopoulou, Rec. s. I-2357, pkt 16, z dnia 14 września 2000 r. w sprawie C-238/98 Hocsman, Rec. s. I-6623, pkt 23).

38 Dyrektywa 89/48, jak wynika z jej motywu trzeciego, ustanawia „metodę uznawania” dyplomów, których dotyczy. Ustala ona ogólny system uznawania dyplomów pozwalających na dostęp do zawodu regulowanego, a zatem na wykonywanie prawa zagwarantowanego w traktacie.

39 Ponadto, jak przypomniała Komisja, dyrektywa 89/48 nie wprowadza systemu automatycznego uznawania. Jeśli bowiem nawet dyrektywa ta przyznaje prawo dostępu do zawodów regulowanych, to jednak na podstawie jej art. 4 lit. b) przyjmujące państwo członkowskie może wymagać od wnioskodawcy będącego obywatelem innego państwa członkowskiego odbycia stażu adaptacyjnego lub przystąpienia do testu umiejętności, w szczególności, jeżeli materiał objęty programem kształcenia, które wnioskodawca odbył, znacznie różni się od tego, którego opanowanie jest warunkiem otrzymania dyplomu wymaganego w przyjmującym państwie członkowskim, albo jeżeli na zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim składają się jedna lub więcej regulowanych działalności zawodowych, które w państwie członkowskim pochodzenia lub w państwie, z którego przybywa wnioskodawca nie wchodzi w skład zawodu regulowanego, lub jeżeli różnica między rodzajami działalności zawodowej w dwóch zainteresowanych państwach członkowskich ma związek ze specyficznym programem kształcenia.

40 Królestwo Hiszpanii podnosi, że art. 47 ust. 3 WE wyklucza w każdym razie, by dyrektywa, której celem jest wprowadzenie ogólnego systemu uznawania dyplomów, mogła być stosowana do zawodów związanych z ochroną zdrowia, gdyż postanowienie to wprowadza wyraźne zastrzeżenie dotyczące zawodów medycznych i pokrewnych oraz farmaceutycznych, w których przypadku zniesienie ograniczeń nie może nastąpić przy braku aktu prawnego ustalającego przepisy dotyczące „koordynacji warunków ich wykonywania w różnych państwach członkowskich”.

- 41 Ten argument należy oddalić. Taka wykładnia art. 47 ust. 3 WE prowadziłaby bowiem w rzeczywistości nie tylko do niestosowania dyrektywy 89/48, ale także, bardziej ogólnie, do wyłączenia prawa obywateli wspólnotowych do uznawania dyplomów specjalizacyjnych w dziedzinie farmacji w sytuacji, gdy prawo to wynika z art. 43 akapit drugi WE.
- 42 Natomiast celem art. 47 ust. 3 WE nie jest ograniczenie zakresu uprawnienia do uznawania dyplomów, lecz uniknięcie wprowadzenia systemu automatycznego uznawania dyplomów dających dostęp do zawodów związanych z ochroną zdrowia przy braku koordynacji przepisów regulujących wykonywanie tych zawodów. To postanowienie traktatu dotyczy więc takiego systemu, którego utworzenie powinno być powiązane ze stopniową harmonizacją przepisów dotyczących wykonywania tych zawodów.
- 43 Wynika z tego, że uznawanie dyplomów otwierających dostęp do zawodu farmaceuty klinicznego wchodzi w zakres stosowania dyrektywy 89/48 oraz że państwa członkowskie powinny wprowadzić system umożliwiający takie uznawanie, zgodnie z przesłankami ustanowionymi w tej dyrektywie.
- 44 W świetle poprzedzających uwag należy stwierdzić, że poprzez brak przyjęcia, w zakresie zawodu farmaceuty klinicznego, wszelkich przepisów niezbędnych do wykonania dyrektywy 89/48 Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom, jakie na nim ciążyą na mocy tej dyrektywy.

W przedmiocie kosztów

⁴⁵ Na mocy art. 69 § 2 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Królestwa Hiszpanii kosztami postępowania, a Królestwo Hiszpanii przegrało sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Poprzez brak przyjęcia, w zakresie zawodu farmaceuty klinicznego, wszelkich przepisów koniecznych do wykonania dyrektywy Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom, jakie na nim ciążyą na mocy tej dyrektywy.**
- 2) **Królestwo Hiszpanii zostaje obciążone kosztami postępowania.**

Podpisy